NOVARA
CONSULTING GROUP

This document was translated from English by machine and may contain mistakes. The English original is at https://www.novaracg.com/2026/07/14/who-audits-the-audit-trail-ai-generated-conformance-claims-and-the-procurement-problem/.

Denetim İzini Kim Denetler? Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Uygunluk İddiaları ve Tedarik Sorunu

Heather Grizzle · July 14, 2026

Generative AI can now write a VPAT. Why Accessibility Conformance Reports must be backed by verifiable evidence, not documents alone.

İçindekiler

1. Dört Rapor, Tek Kanıt Alanı
2. Uygunluktan Kökene
3. Teknolojik Değil, Yapısal Bir Dengesizlik
4. Kanıtsal Yönetişim
5. Yazarın Notu

Kamu alımlarının tarihi, bir bakıma, belgesel güvenin tarihi olarak okunabilir. Hükümetler, yazılımları nadiren kaynak kodunu inceleyerek satın alır. Üniversiteler, bir öğrenim yönetim sisteminin iddia ettiği her güvenlik kontrolünü bağımsız olarak incelemez, hastaneler de bir tıbbi yazılım satıcısının yaptığı erişilebilirlik testlerini rutin olarak yeniden oluşturmaz. Bunun yerine tedarik süreci, alıcı ile ürünün kendisi arasında yer alan belgesel beyanlara dayanır. Sertifikalar, teknik raporlar, denetim bulguları, uygunluk değerlendirmeleri ve Erişilebilirlik Uygunluk Raporları, doğrudan doğrulamanın pahalı, uzmanlık gerektiren ve çoğu zaman pratik olmaktan uzak olması nedeniyle var olur. Kurumlar dolayısıyla yalnızca ürünleri değil, bu ürünleri destekleyen kanıtları da satın almış olur.

Bu düzenleme her zaman bir muhakeme gerektirmiştir. Bir VPAT, erişilebilirliğin var olduğuna dair bir kanıt oluşturmak amacıyla tasarlanmamıştır. Bir satıcının tanınmış erişilebilirlik kriterlerine karşı yaptığı değerlendirmenin yapılandırılmış bir temsili

olarak tasarlanmıştır. Tedarik yetkilileri, belgenin kendisine büyük ölçüde güvendikleri zamanlarda bile bu ayrımı anlamışlardır. Rapor, bağımsız bir hukuki otoriteye sahip olduğu için değil, hazırlanması genellikle birinin ürünü değerlendirmek için önemli ölçüde zaman harcamasını gerektirdiği için ağırlık taşımıştır. Belgeyi üretmek için harcanan çaba, ne kadar kusurlu olursa olsun, altta yatan kanıtı üretmek için harcanan çabanın bir vekili haline gelmiştir.

Üretken yapay zeka, belgenin görünümünü değiştirmeden bu ilişkiyi bozmaktadır.

Bir kuruluş artık teknik açıdan akıcı, içsel olarak tutarlı, profesyonelce biçimlendirilmiş ve inandırıcı erişilebilirlik belgelerini son derece kısa bir sürede üretebilmektedir. Standartlar doğru şekilde atıf yapılarak kullanılır. Teknik terminoloji uygun biçimde kullanılır. Yapı, tedarik yetkililerinin son yirmi yıl boyunca incelediği binlerce uygunluk raporuna benzer. Ancak bu özelliklerin hiçbiri, belgenin kapsamlı bir erişilebilirlik testini mi, sınırlı bir iç incelemeyi mi yoksa anlamlı hiçbir değerlendirmeyi mi yansıttığını ortaya koymaz. Yazının gösterdiği sofistikasyon, giderek kanıtın gösterdiği sofistikasyondan kopmuş durumdadır.

Yazının gösterdiği sofistikasyon, giderek kanıtın gösterdiği sofistikasyondan kopmuş durumdadır.

Bu, yapay zekaya karşı bir argüman değildir. Belgeleme her zaman bir çeviri eylemi olmuştur. Mühendisler, yazılım davranışını teknik bulgulara çevirir. Erişilebilirlik uzmanları, bu bulguları tedarik diline çevirir. Tedarik yetkilileri, teknik dili satın alma kararlarına çevirir. Üretken yapay zeka, yalnızca bu çeviri sürecinin bir aşamasını hızlandırır. Zorluk, çevirinin doğrulama ile karıştırılmasından doğar. İyi yazılmış bir rapor, titiz bir değerlendirmeyi doğru biçimde tanımlayabilir, ancak hiç bağımsız olarak incelenmemiş varsayımları da tanımlıyor olabilir. Belgenin kendisi, bu olasılıklar arasında ayrım yapmak için güvenilir bir araç sunmaz.

Dört Rapor, Tek Kanıt Alanı

Sonuç, ilk bakışta göründüğünden daha önemlidir. Tedarik dosyaları artık temelde çok farklı kanıt koşullarını temsil etmelerine rağmen çoğu zaman birbirine büyük ölçüde benzeyen belgeler içermektedir. Bir Erişilebilirlik Uygunluk Raporu, deneyimli erişilebilirlik uzmanları tarafından hem otomatik hem de manuel yöntemler

kullanılarak yürütülen bağımsız bir testi özetleyebilir. Bir diğeri, hiç dışarıdan incelenmemiş bir iç mühendislik değerlendirmesini temsil edebilir. Üçüncüsü, kapsamlı bir testi doğru biçimde belgelerken düzenleme ve okunabilirliği artırmak için üretken yapay zekaya dayanabilir. Dördüncüsü ise, altta yatan yazılım hiçbir zaman erişilebilirlik standartlarına karşı değerlendirilmeden, neredeyse tamamen ürün özellikleri ve pazarlama materyallerinden üretilmiş olabilir. Profesyonelce biçimlendirilmiş bir rapora indirgendiğinde, her biri çok farklı temellere dayanmalarına rağmen tedarik kaydında aynı kanıt alanını işgal eder.

Uygunluktan Kökene

Geleneksel tedarik sorusu bu nedenle eskisi kadar yararlı olmaktan çıkmıştır. Uzun yıllar boyunca erişilebilirlik değerlendirmeleri, bir ürünün teknik standartlara uygun olup olmadığı etrafında şekillenmiştir. Ancak giderek daha önemli hale gelen soru, bu sonucun hangi temele dayandığıdır. İnandırıcı belgeler üretmenin maliyeti bu kadar dramatik biçimde düştüğünde, bir uygunluk iddiasının varlığı artık pek bilgilendirici değildir. Tedarik yetkilileri bunun yerine iddianın kendisinin kökeni hakkında bilgi ister: değerlendirmeyi kim yaptı, hangi yöntemler kullanıldı, otomatik taramaya manuel test eşlik etti mi, yardımcı teknoloji kullanıcıları katıldı mı, bulgular bağımsız olarak yeniden üretilebilir mi ve destekleyici kanıtlar dışarıdan incelenmek üzere mevcut mu. Bu sorular erişilebilirlikten çok kanıtla ilgilidir, ancak giderek erişilebilirlik iddialarının kurumsal güveni hak edip etmediğini belirlemektedir.

Son zamanlardaki tedarik rehberliği bu daha geniş değişimi yansıtmaya başlamıştır. Belge sunumunu özenli incelemenin bitiş noktası olarak ele almak yerine, kamu sektörü rehberliği giderek doğrulanabilirlik, yeniden üretilebilirlik, metodolojik şeffaflık ve bağımsız doğrulamaya vurgu yapmaktadır. Bir Erişilebilirlik Uygunluk Raporu'nun önemi bu nedenle var olmasında değil, tedarik yetkililerini anlamlı incelemeye dayanabilecek kanıtlara yönlendirebilme yeteneğinde yatmaktadır. Rapor, uygunluğu iddia ettiği için değil, bu iddianın neden inanılması gerektiğini açıkladığı için değerli hale gelir.

Teknolojik Değil, Yapısal Bir Dengesizlik

Bu çıkarımlar, erişilebilirlik tedarikinin çok ötesine uzanır. Yapay zeka, yönetişimin neredeyse her alanında inandırıcı kurumsal belgeler üretmenin maliyetini önemli ölçüde düşürmüştür. Güvenlik değerlendirmeleri, risk analizleri, yönetişim beyanları,

uygulama planları, gizlilik belgeleri ve tedarik anlatıları, giderek artan bir akıcılıkla ve azalan bir çabayla hazırlanabilir hale gelmiştir. Ancak bu belgelerin dayandığı pratik iş, benzer bir hızlanmaya direnmeye devam etmektedir. Bağımsız test, hâlâ nitelikli değerlendiriciler gerektirir. Doğrulama, hâlâ yeniden üretilebilir bir yönteme bağlıdır. Kanıt, hâlâ kompozisyondan değil gözlemden ortaya çıkar. Bu gelişmelerin yarattığı dengesizlik, bu nedenle teknolojik değil yapısaldır. Temsillerin üretimi, bu temsillerin tanımladığı gerçeklerin üretiminden çok daha hızlı bir şekilde hızlanmıştır.

Kanıtsal Yönetişim

Kanıtsal yönetişimin giderek daha önemli hale gelmesi tam da bu bağlamda gerçekleşmektedir. Sign Language Access Trust (SLAT) Çerçevesi, belgelerin onları üreten kurumsal süreçlerden bağımsız olarak değerlendirilmemesi gerektiği önermesinden geliştirilmiştir. Satıcı beyanlarını kendi kendini doğrulayan ifadeler olarak ele almak yerine, çerçeve yönetişim yapılarını, doğrulama metodolojisini, şeffaflık uygulamalarını, açıklama kalitesini ve destekleyici kanıtların kökenini incelemektedir. Buradaki asıl soru, bir iddianın yapılıp yapılmadığı değil, erişilebilirliği, kamu harcamalarını ve yasal hesap verebilirliği etkileyen önemli kararlar alırken makul bir alıcının bu iddiaya güvenmesi için yeterli kanıtın mevcut olup olmadığıdır.

> **ÖNEMLİ OLAN SINAV**
>
> Buradaki asıl soru, bir iddianın yapılıp yapılmadığı değil, makul bir alıcının bu iddiaya güvenmesi için yeterli kanıtın mevcut olup olmadığıdır.

Kamu alımları, kurumlar kendilerine sunulan her teknik beyanı bağımsız olarak doğrulayamadıkları için uzun süredir belgesel kanıtlara dayanmıştır. Bu bağımlılığın ortadan kalkması pek olası değildir. Değişen şey, belgeleme ile tarihsel olarak bunu üretmek için gereken çaba arasındaki ilişkidir. Yapay zeka, inandırıcı teknik yazının maliyetini düşürmeye devam ettikçe, tedarik uygulaması zorunlu olarak bu belgelerin dayandığı kanıtın kalitesine, izlenebilirliğine ve bağımsızlığına daha fazla vurgu yapacaktır. Erişilebilirlik tedarikinin gelecekteki güvenilirliği, uygunluk raporlarının sofistikasyonundan ziyade kurumların belgesel temsili kanıtlanabilir gerçekten ayırt edebilme yeteneğine bağlı olacaktır.

NOVARA
CONSULTING GROUP

Yazarın Notu

YAZAR HAKKINDA

Heather M. Grizzle-Odland

Heather M. Grizzle-Odland, Novara Consulting Group'un Kurucusu ve İcra Kurulu Başkanı'dır. Çalışmaları yapay zeka erişilebilirlik yönetişimi, işaret dili yapay zeka tedarik riski, kanıtsal standartlar ve Deaf-öncülüğünde hesap verebilirlik üzerine odaklanmaktadır. Aynı zamanda, işaret dili yapay zeka sistemlerinin yönetişimini, doğrulamasını, şeffaflığını ve tedarike hazırlık durumunu değerlendirmek için yapılandırılmış bir değerlendirme modeli olan Sign Language Access Trust (SLAT) Çerçevesi'nin geliştiricisidir.

TİPS

Know something about a sign language AI system that the public should know? Send it to tips@novaracg.com. Every tip is read by me and kept confidential. If you work in the UK, writing to us is not by itself a protected disclosure under the Public Interest Disclosure Act 1998, so before you share employer information, check your options with Protect (protect-advice.org.uk), the free whistleblowing advice line.

SUPPORT NCG

NCG does this work without vendor money, so our findings stay ours. If it has been useful to you, you can support NCG's independent work here. NCG is a for-profit company, not a charity. Contributions are not tax-deductible and buy no service or influence.

Nasıl alıntılanır

Grizzle, H. M. (2026, July 14). Denetim İzini Kim Denetler? Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Uygunluk İddiaları ve Tedarik Sorunu. Novara Consulting Group. https://doi.org/10.5281/zenodo.23003841